

Azərbaycan mədəniyyətində əvəzsiz xidmətlər olan, özünəməxsus üslubu ilə dinləyicilərin heyran edən, musiqimizi modern notlarla birləşdirərək, öz yaradıcılığında bir körpü quran sənətkar Əhsən Dadaşov... Filtri musiqi istedadına malik görkəmli tarzen Əhsən Dadaşov zəngin yaradıcılıq yolu keçib, musiqi folklorumuzu zənginləşdirən bir çox mahnı və rəqs həvalərini bəstələyib. Onun bəstələdiyi bir çox mahnılar bu gün də dillər əzbəridir. Əhsən Dadaşov musiqi mədəniyyətimizdə bir fenomen olub. Onun yaradıcılığı XX əsr musiqi mədəniyyəti tariximizin ən parlaq səhifələrindən birini təşkil edir. O, milli instrumental sənətin inkişafı və təbliği sahəsində mühüm xidmətlər göstərib.

Mərhum tarzen, Azərbaycan SSR əməkdar artisti Əhsən Dadaşov 1924-cü il avqustun 16-da Bakı şəhərində anadan olub. Və bu adı Əhsənə atasının doğma dayısı Mirzə Əbdülxaliq Yusif verib. O Mirzə Əbdülxaliq ki, Əlağa Vahidin ilk ustası olmuşdu və Əlağaya da Vahid təxəllüsü ondan yadigar qalmışdı. İlk oğlu dünyaya gəlincə Əlabbas şad xəbəri çatdırmaq üçün səvincək dayısıgıla gedir. Mirzə Əbdülxaliq bacısı oğlunun ilk övladının oğlan olmasını eşidincə "Əhsən!" deyir. "Dayı, həm də məsləhətə gəldim, uşağın adını ne qoyaq?" "Nece yanı nə? Dedim axı: "Əhsən!". Bununla da görkəmli tarzenə Əhsən adı verilir.

O, Bakıdakı 22 sayılı orta məktəbdə təhsil alıb. 8-ci sınıfda oxuyarkən yolu təsadüfən 1 nömrəli Azərbaycan Dövlət musiqi texnikumunun (indiki Bakı Musiqi Kolleji) yanından düşür. Divara vurulmuş "Tar sınıfına qəbul" baredə qeydlər var idi. Lakin valideynləri onun həkim olmasını istəyirdi. Əhsən Dadaşov isə ailesindən gizlin sənədlərini tar sınıfına verir. 1938-ci ildə tar sınıfına qəbul olaraq, burada Said Rüstəmov, Mənsur Mənsurov, Ənvər Mənsurov kimi dəyərli musiqiçilərdən dərslər alıb.

Said Rüstəmov Əhsəndəki işişi o hələ yeniyetmə olarkən sezmış və qayğılarını bu istedadlı uşağdan əsirgəməmiş nəciblərdən idi. Özü söyləyirdi ki, Əhsəni hələ musiqi texnikumundan gözü tutubmuş və 1940-cı ildə özünün rəhbərlik etdiyi xalq çalğı orkestrində işə götürür. Əhsənin 16 yaşı varmış, heç pasport almayıbmış və bunu Said müəllim irad da tutubmuş. O, dərhal cavablarını vermiş: "Əhsənin hələ pasportu yoxdursa da, o, sənət pasportunu xodcan alıb". O, daha sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin (BDU) Şerqşünaslıq fakültəsini bitirib.

1937-ci ildə atası Mirzə Əli Abbas "xalq düşməni" kimi Sibirə sürgün edilir, sonrakı ta-

leyindən xəbər alınmır. Daha sonra atasını həbs etməyə gələnər arasında olan iki ərmeni Əhsən Dadaşovun atasının zinət əşyalarını oğurlayıblar.

Əhsən Dadaşov 30-cu illərin sonlarında Bakıda keçirilən açıq konsertlərdən birində "Şur" muğamını çalır. Konsertdə iştirak edən dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyov onun ifasını bəyənərək "Əhsən sənə, Əhsən!" deyir.

İlk dəfə Azərbaycan musiqi alətləri sırasına udu tarzen mədədi Cəmil Əmiröv daxil edib. Lakin Sovet hakimiyyətinin müəyyən dövrələrində bu musiqi aləti unudulub. Ancaq Əhsən Dadaşovun sayəsində "Udu" yenidən Azərbaycan musiqisinə qazandırılıb. O, özü

bu musiqi alətində ifa edirdi, həm də ansambıl ifasına daxil edilmişdi. Əhsən Dadaşov ilk dəfə solist kimi ud aləti ilə radio üçün bir sıra melodiyalar ifa etmişdi. 50-ci illərdə orkestrdə Saz Partiyalarının solo hissələrini də səsləndirib.

1959-cu ildə Azərbaycan SSR Əməkdar artisti adını alıb. Bir çox xarici ölkədə Azərbaycan musiqi mədəniyyətini təbliğ edib. Sənətkar ümumilikdə 30-a yaxın melodiya və mahnının müəllifidir. Onların sırasında "İlk eşqimin nazlı yarı", "Peyman etdik" və "Biri sənən, biri mən" in adlarını çəkmək olar.

Udu musiqimizə yenidən qazandıran, azyaşlı övladını itirəndən sonra kədərli notlara köklənən Əhsən Dadaşov...

Şəhid Milli Qəhrəman, general-mayor Polad Həşimovun həyat yoldaşı Ofelya Səlimovanın bildirməsinə görə, Milli Qəhrəmanımızın ən sevdiyi "Biri sənən, biri mən" mahnısını da məhir tarzen Əhsən Dadaşov bəstələyib.

"Biri sənən, biri mən" mahnısının ilk ifaçısı, məşhur xanəndə, mərhum Xalq artisti İslam Rzayev olub. Deyilənə görə, bu mahnı ilk dəfə İslam Rzayev tərəfindən ifa olundandan sonra Əhsən Dadaşov o qədər təsirənləndi ki, göz yaşlarını saxlaya bilməyib. Mahniyə qulaq asan mərhum gəir Baxtiyar Vahabzadə isə heyratını belə dile getirib: "Musiqiyə qulaq as-

dim və dəli oldum. Musiqinin özü mənəm şəri mi ələ açıq və həzin pıçıldayırdı kiğ Allah insaf versin, Əhsənə, o, adi bəstəkar deyil, möcüzədir".

Əhsən Dadaşov bir sıra rəng və təsniflərin müəllifidir. Onun muğama həsr etdiyi 20-yə yaxın rəng var. Ləntə yazdığı muğamlar teleradionun qızıl fondunda qorunub saxlanılır. 1960-cı ildə teleradio verilişləri komitəsinin nəzdində Xalq Çalğı Alətləri ansambli yaradılıb və ömrünün sonuna kimi həmin ansamblla rəhbərlik edib. Ansamblla ilk notlu ifanı o gətirib. Ə.Dadaşov 60-cı illərin əvvəllərində Rəşid Behbudovla 4 aya yaxın İrəvan 20-yə qədər şəhərində 100-a qədər konsert veriblər. Qədir Rüstəmov, Yalçın Rzazadə, Niyaməddin Mənsayev kimi ifaçıların tanınmasında böyük rolu olub.

Əhsən Dadaşov Qədir Rüstəmovun 17 vərriantda yazılan "Sona Bülbüllər"ni Teleradio Komitəsinə təqdim edib. Əhsən Dadaşov hər zaman gənclərə xüsusi diqqət göstərirdi. Onların inkişafı üçün əlindən gələni əsirgəməyib. Günərin birində Əhsən Dadaşov cavan bir oğlanı yazılışa gətirir. Hamı cavanın səsinin ecazkar olduğunu ilk andaca duyur. Lakin bu cavanın təcrübəsizliyini, ram edilməmiş köhlən kimi ipə-sapa yatacaqlığını, lent yazılışına hazırsızlığını, ansambıl müşayiəti ilə oxumaqda tam şərişsizliyini də ilk andaca hiss edir. Axaşam saat 6-da başlayırlar və gecə saat 12-ni keçənədək döndə-döndə eyni mahnı ləntə yazırlar. Bunu da canlı şöhədi xatırlayırlar ki, dəfələrlə eyni musiqini çalırılmışlar, Qədir oxuy-

urmuş, aradakı muğam parçasında Əhsən yenə təkrar-təkrar gəzişmələrini edirmiş və hamıdan fərqli olaraq, hər dəfə də gözü yaşarmış. Həm də hər dəfə başqa cür çalırılmış. Bir neçə gün sonra həmin lent radioda səslənib. Və möcüzə kimi qarşılanıb. Həmin vaxt Əhsən Dadaşov "Qədir Rüstəmov başqa aləmdir!" ifadəsini işlətmışdi.

Qədir Rüstəmov isə həmişə "Mən Əhsən Dadaşova bütün ömrüm boyu borcluaym" deyərmiş.

Ustad sənətkar kamaça ifaçısı Qəribə xanımla həmin orkestrdə tanış olub. Onlar 1954-cü ildə ailə həyatı qurublar. Sənətkar 26 yaşında dünyasını dəyişmiş müəllimi Ənvər Mənsurovun adını ilk övladına verir. 1963-cü ildə tarzenin 8 yaşlı oğlu Ənvər qan xərcəngindən dünyasını dəyişir. Bu faciə onu sarsıdır və yaradıcılığında nisgilli notlar üstünlük təşkil edib. Əhsən Dadaşov ikinci oğlunun da adını "Ənvər" qoyaraq sevdiyi iki insanın da adını yaşadır.

Atası kimi, qəlbini musiqiyə vermiş qızı, pıanoçu Xanım Məhərrəmovaya xatirələrində bildirir: "Atam mənə də, qardaşıma da həddən artıq

min illərin ziyalı klubu kimi bir məkən idi.

Əhsən müəllimlə də orada tanış olmuşdu. Yadımda həmişəlik qalacaq ifadəni də qonşu masadakı həmsöhbətləri ilə təmasda ikən işlətmışdi və tanış olmasaq da, ertəsi günü ona yaxınlaşıb özümü təqdim etmişdim, dənən niyə ələ söyləməsinin səbəbini soruşmuşdum. Əhsən müəllim öten gün bir neçə musiqiçi, radio və qəzet işçisi ilə çay içərək söz-sözü getirdinə fikirləri-dillərini: "Bir gün müəllim mənə dedi ki, mənəm müəllim sən sən müəllimindən yaxşı olub. Amma mən müəllimim kimi çalmaq deyiləm. Çalış sən də

sevirdi, çox nevazişkar, qayğıkeş idi. Ömründə bizə güldən ağır söz deməzdi. Ümumən evdə onun hirsli davranmasını, danışmasını heç görməmişdik. Bir dəfə isə necə

oldusa, mən stula qalxıb rəhmətlik uşağın bu-tətin gözündəki çərçivəli şəklini götürürəm əlimə. Atam bunu görəndə dərhal dalğınlaşdı, rəngi dəyişdi, şəkli alıb acaqlandı ki, niyə götürmüşəm?!. Bir neçə il əvvəl atamın tarının qılatını açib tozunu siləndə, adətən, mizrablar, simlər qoyulan balaca sandıqdanı da açdım. Atamın vəfatından bəri heç bunu fikir verməmişdim. Gördüm ki, tar qabının həmin balaca sandıqçasında rəhmətlik qardaşımın şərifin bir parçası var. Sən demə, atam bunu nakam qardaşımın nişanəsi kimi həmişə özü ilə gəzdirmiş".

Professor, AMEA-nın həqiqi üzvü, millət vəkili Rafael Hüseynov deyir: "1970-ci illərin

başlanğıcında unudulmaz Əhsən Dadaşovla tanışlığımızın ilk günlərində onun öz sənət təleyi ilə bağlı söylədiyi vacib bir mülahizənin içində hem Mirzə Mənsurov, həm də Ənvər Mənsurovun adları vardı. O vaxt tələbə idim, Bakı Dövlət Universitetinin Şerqşünaslıq fakültəsində oxuyurdum və fakültəmiz yerləşirdi ovaxtki Kommunist, indiki İstiqlaliyyət küçəsinə, hazırkı İqtisadiyyat Universiteti ilə Əlyazmalar İnstitutunun binalarının aralığında. "Bakı Soveti" (indli "Çarışahər") metrossunun yanında, Filarmoniya bağında o dövrdə ziyalılar daimi toplaşdığı bir çayxana vardı ki, ora elm, sənət adamları, qəzetçilər, yazı-pozu əhli mütemadi yığılırdı. O çayxana, bir növ, he-

özün kimi çal". Bu, gənc Əhsənə müəlliminin, atası Mirzə Mənsur olan Ənvər Mənsurovun nəsihəti idi".

R.Hüseynov bildirir ki, Əhsən Dadaşov təkrarlamaq çətin idi: "Hacı Məmmədov kimi nəhəng təkrarlayanlar vardır, sən sağlığında, sən özdünün olmadıqı vaxtlarda Əhsəni eyni ilə təkrarlayan, ya ona çox bənzəyən bilən ikinci sənətkar görməyib. Neinki başqaları, heç Əhsən özü də özünü təkrar edə bilmirdi. Bunu da mənə tələbəyken apardıqım müsahibəsində demişdi: "Hər muğamda, təbi ki, özümə məxsus olan müəyyən barmaqqlarım, keçidlərim var. Ancaq eyni şeyil lap əlli dəfə meşq ələsəm də, hər dəfə səhneyə çıxdanda, fərqli alınır. O anda, çalanda bunu hiss etmirəm. Amma həmin çalğı ləntə yazılıbsa, sonra dinləyəndə götürürəm ki, özümün əslil olmayaraq, hansısa yeni incəliklər, gözəlliklər öz-özünə

gəlib. Əhsənin yaratdığı "Rast", "Humayun", "Rahab", "Şur", "Segah" rəngləri ələ bitkin musiqi quruluşuna, daxili dramaturgiyaya malikdir".

Udu Azərbaycan orta əsrlərdə çox sevilmirdi. Udu təkcə Azərbaycan deyil, bütün Yaxın və Orta Şərqdə əsas musiqi aləti idi. Çünki bəstəkarlar o dövrün musiqi yazısı şerflərinə uyğun olaraq, əsərlərini kağıza məhz uduun pərdələrinə əsasən köçürürdülər. Orta çalğı udu bu gün fortepiano onun yerini yetirdiyi vəzifəni icra edirdi. Elə Əhsən Dadaşov da udu Türkiyə səfərindən Azərbaycana gətirmişdi. İlk udu çalan da özü oldu.

Əhsən Dadaşov oğlunun vəfatından 13 il sonra 52 yaşında xərcəng xəstəliyindən vəfat edib. Əhsən Dadaşovun vəfatından sonra 1976-cı ildə ansamblla onun adı verilib. Hazırda "Xatirə" xalq çalğı alətləri ansambli (bədiil rəhbəri Adil Bağirov) Əhsən Dadaşovun adını daşıyır.

Zaurə Əmirova

Bu yazı "Azərbaycan Mətbuat Şurasının, "ƏHSƏN" Yaradıcılıq Təşəbbüsləri Mərkəzinin və Xəzər Media Mərkəzinin Əməkdar artisti Əhsən Dadaşovun yaradıcılığı ilə bağlı birgə yazı müsabiqəsinə təqdim olunur.